

dr. sc. Anica Čulo Margaletić*

OBVEZNO SAVJETOVANJE I OBITELJSKA MEDIJACIJA KAO OBLICI OBITELJSKOPRAVNE POMOĆI OBITELJI U KRIZI

Polazeći od kratka povijesnog osvrta na razvoj obiteljskopравnih oblika pomoći obitelji u krizi u hrvatskome obiteljskom zakonodavstvu, u radu su analizirani instituti obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije uređeni u Obiteljskom zakonu iz 2014., odnosno 2015. godine. Poseban je naglasak u radu stavljen na smisao i odnose tih dvaju modela pomoći članovima obitelji u sporu. U radu se također daje komparativni osvrt na institute prethodnog i stručnog savjetovanja te obiteljske medijacije u slovenskom pravu.

Ključne riječi: obiteljska medijacija, obvezno savjetovanje, Obiteljski zakon.

1. KRATAK POVIJESNI OSVRT NA RAZVOJ OBITELJSKOPRAVNIH OBLIKA POMOĆI U HRVATSKOME OBITELJSKOM ZAKONODAVSTVU

Hrvatsko obiteljsko pravo ima, slobodno možemo reći, dugu tradiciju pružanja pomoći obitelji u krizi, i to ponajprije krizi uzrokovanj razvodom braka.¹ Tako je još Osnovni zakon o braku iz 1946.² predviđao poseban institut pomirbenog ročišta.³ Zakon o braku i porodičnim odnosima⁴, koji se počeo primjenjivati od 1979., detaljno je uređivao institut mirenja kao postupak koji je prethodio brakorazvodu. O važnosti koja je dana postupku mirenja kazuje i činjenica da je ono bilo uređeno u više odredaba negoli sam postupak razvoda braka.⁵ Postupak radi mirenja u centru za socijalnu skrb bio je procesna pretpostavka za pokretanje postupka razvoda braka, a u sadržajnom je smislu bio usmjeren na razgovor s bračnim drugovima o uzrocima koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa i na nastojanje da se, ako je to mo-

* Dr. sc. Anica Čulo Margaletić, izvanredna profesorica na Katedri za obiteljsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (Associate Professor, Chair of Family Law, Faculty of Law, University of Zagreb): aculo@pravo.hr

ORCID-ID: orcid.org/0000-0001-7688-8366

¹ V. Čulo Margaletić 2012, str. 238–271.

² Osnovni zakon o braku 1946, Sl. l. FNRJ, br. 29/46, 36/48, 11/51, 44/51, 18/55, 4/57; Sl. l. FNRJ, br. 28/65 (pročišćeni tekst).

³ Više Prokop 1960, 407.

⁴ Zakon o braku i porodičnim odnosima, NN, br. 11/78, 45/89, 51/89 (pročišćeni tekst), 59/90 (dalje u tekstu: ZBPO).

⁵ V. Majstorović 2017, 131.

guće, ti uzroci uklone i pokuša pomiriti bračne drugove. Obveza centra za socijalnu skrb bila je i upoznati „bračne drugove s pravnim posljedicama razvoda braka, a posebno s njihovim obvezama i pravima prema maloljetnoj zajedničkoj ili usvojenoj djeci ili djeci nad kojom je produženo roditeljsko pravo“.⁶ Međutim, kako je istaknuto u literaturi, smisao odredbe nije bilo tek puko upoznavanje, već usmjeravanje bračnih drugova da „sa što više sporazumijevanja i odgovornosti uređuju svoje osobne i imovinske odnose u povodu i nakon prestanka braka“.⁷ Dakle, sadržajni element mirenja bilo je nastojanje da, ako ne dođe do pomirenja, „bračni drugovi postignu sporazum o čuvanju, odgoju i uzdržavanju maloljetne zajedničke ili usvojene djece ili djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo koji odgovara interesima djece“.⁸

Obiteljski zakon iz 1998. godine⁹, osim promjene u nazivu instituta – posredovanje umjesto mirenje, ograničavao je obvezu sudjelovanja samo na slučajeve kada su bračni drugovi koji su se željeli razvesti imali maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom su ostvarivali roditeljsku skrb nakon punoljetnosti.¹⁰ Obveza centra za socijalnu skrb bila je da pokuša usmjeriti bračne drugove na postizanje dogovora, za slučaj da ne dođe do njihova pomirenja tijekom posredovanja, o tome s kime će njihovo dijete živjeti, o njegovu uzdržavanju, ostvarivanju susreta i druženja s roditeljem s kojim ne nastavlja živjeti kao i o ostalim sadržajima roditeljske skrbi.¹¹

Možemo zaključiti da je u središtu pozornosti zakonodavca pri zakonskom uređivanju postupka posredovanja bila zaštita djece te je u skladu s time i jedan od osnovnih elemenata toga postupka bila usmjerenost na pokušaj uređenja pravnih posljedica razvoda braka koje se tiču djece, dok je sporazum roditelja, da bi bio prihvatljiv, morao biti u skladu s interesima djeteta, što je prihvaćanje standarda najboljeg interesa djeteta koji je postavila Konvencija o pravima djeteta koja je zasigurno bila i uzor zakonodavcu pri kreiranju obiteljskopravnog propisa 1998. godine. U tom su smislu takva rješenja zakonodavca svojevrsna nadogradnja na ona prijašnja i čine slijed razvoja obiteljskopravne pomoći prepoznajući važnost usmjeravanja bračnih drugova na postizanje dogovora, osobito kada je riječ o uređenju pravnih posljedica razvoda u odnosu na djecu, odnosno sporazumnog uređivanja ostvarivanja sadržaja roditeljske skrbi nakon prestanka obiteljske zajednice, vodeći računa o tome da sporazum mora biti u skladu s interesima djeteta.

⁶ Čl. 63., st. 3. ZBPO-a.

⁷ Alinčić 1994, 127–128.

⁸ Čl. 64., st. 1. ZBPO-a.

⁹ Obiteljski zakon, NN, br. 162/98 (dalje u tekstu: ObZ 1998).

¹⁰ V. čl. 44., st. 1. ObZ-a 1998.

¹¹ Čl. 49., st. 1. ObZ-a 1998.

Godine 2003. donesen je novi obiteljskopравни propis istoga naziva – Obiteljski zakon¹² koji je također uređivao institut posredovanja kao oblik obiteljskopravne pomoći obitelji koja se suočava s krizom uvjetovanom razvodom braka. U odnosu na prijašnje zakonsko uređenje, novi propis donosi neke izmjene koje ćemo sažeto prikazati u nastavku.

Jedna je od novina i određenje kada se postupak posredovanja treba provesti. Naime, ObZ 2003 u prvotnome tekstu sadržavao je sličnu odredbu kao i prijašnji propis, koja je naknadno izmijenjena na način da je postupak posredovanja bio obavezan i u slučaju kada jedan bračni drug želi pokrenuti postupak razvoda braka tužbom neovisno o tome imaju li bračni drugovi roditeljsku skrb nad djecom.¹³ Razlog takve promjene možemo naći ponajprije u želji zakonodavca za zaštitom institucije braka.

Za razliku od prijašnjeg propisa po kojem je provedba posredovanja bila procesna pretpostavka za pokretanje brakorazvoda, ObZ 2003 propisivao je da se stranke prvo trebaju obratiti sudu podnošenjem tužbe odnosno sporazumnog zahtjeva za razvod te ih je sud potom upućivao u postupak posredovanja.¹⁴ Novina je bila i mogućnost da same stranke izaberu kojem se posredovatelju žele obratiti – centru za socijalnu skrb, savjetovalištu za brak i obitelj ili osobi ovlaštenoj za pružanje stručne pomoći.¹⁵ Posredovanje je imalo dva cilja: pokušaj očuvanja braka i upoznavanje bračnih drugova koji su se odlučili razvesti s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda.¹⁶

Na temelju danoga osvrtu na povijesni razvoj sustava obiteljskopravne pomoći obitelji u krizi nedvojbeno možemo zaključiti da je bilo nužno u domaće zakonodavstvo unijeti šire mogućnosti obiteljskopravne pomoći obiteljima koje prolaze teško razdoblje preoblikovanja obiteljskih odnosa nakon prestanka obiteljske zajednice, ali jednako tako ne olako odustati od modela pomoći koji su se desetljećima razvijali i primjenjivali u domaćem pravnom sustavu. Otvaranje prostora za usmjeravanje i konkretnu pomoć bračnim drugovima, pogotovo onima koji su ujedno i roditelji, u pronalasku obostrano prihvatljivih rješenja spornih pitanja koja otvara razvod bra-

¹² Obiteljski zakon, NN, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 61/11 (dalje u tekstu: ObZ 2003).

¹³ Tako je izmijenjena odredba čl. 44. glasila: „Postupak posredovanja provodi se:

1) kad se postupak radi razvoda braka pokreće tužbom,

2) kad se postupak radi razvoda braka pokreće sporazumnim zahtjevom, a bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti.“, Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona, NN, br. 17/04.

¹⁴ V. čl. 46., st. 1. ObZ-a 2003.

¹⁵ Nažalost, ta odredba o mogućnosti izbora posredovatelja nije bila najbolje zaživjela u praksi, a jedan od razloga zasigurno je i činjenica neodgovarajućeg rješenja pitanja financiranja drugih posredovatelja, čime su zapravo troškovi posredovanja koje bi provodili posredovatelji izvan centra za socijalnu skrb teretili same stranke. Više v. *Majstorović* 2007, str. 444; *Čulo Margaletić* 2012, str. 282.

¹⁶ Čl. 48. ObZ-a 2003.

ka, posebno onih koja se tiču djece, trebao je biti korak naprijed kada je u pitanju prihvaćanje novih trendova u rješavanju sporova općenito, a onda i napose onih obiteljskoppravne naravi. Ujedno je stvaranje takvih novih oblika pomoći članovima obitelji i ispunjenje obveza koje je Republika Hrvatska preuzela iz međunarodnih ugovora kojih je stranka. Naime, Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava¹⁷ koja je na snazi u Republici Hrvatskoj od 1. kolovoza 2010. godine u čl. 13. propisuje: „U cilju sprječavanja ili rješavanja sporova ili izbjegavanja postupka pred sudbenim tijelima koji se tiču djece, stranke će, u odgovarajućim slučajevima koje će same odrediti, poticati posredovanje i druge postupke rješavanja sporova i primjenjivanje tih postupaka u postizanju sporazuma.“ I dok tekst navedene konvencije kazuje o postupku posredovanja (što je hrvatski prijevod pojma *mediation*) kao svojevrsnom postupku rješavanja sporova, proizlazi, imajući u vidu sadržaj postupka posredovanja prema ObZ-u 2003, da zapravo nije riječ o istinskom postupku rješavanja spora izvan suda, već tek o postupku eventualnog „sprječavanja“ ili „izbjegavanja“ postupka ako bi posredovanje završilo odustankom bračnih drugova od razvoda braka. Stoga je ta odredba jedan od razloga zbog kojeg je bilo nužno ići k stvaranju novih modela pomoći članovima obitelji u krizi koji će imati za cilj mirno rješavanje spora, odnosno sporazumijevanje stranaka o otvorenim pitanjima koja se tiču njihove djece, a to su ponajprije pitanja uređenja načina ostvarivanja roditeljske skrbi nakon prestanka obiteljske zajednice. S druge strane, i Europska konvencija o kontaktima¹⁸, koja je stupila na snagu u Republici Hrvatskoj 1. lipnja 2009. godine, propisuje u čl. 7. (rješavanje sporova o kontaktima): „Prilikom rješavanja sporova o kontaktima pravosuđe će tijelo poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi:

- a) osiguralo da oba roditelja budu obaviještena o važnosti uspostavljanja i održavanja kontakata s njihovim djetetom, kako za njihovo dijete, tako za njih same,
- b) poticalo roditelje i druge osobe koje su u obiteljskoj vezi s djetetom da postignu prijateljski dogovor u svezi s kontaktima, posebno korištenjem obiteljskog posredovanja i drugih postupaka za rješavanje sporova,
- c) prije donošenja odluke osiguralo da na raspolaganju imaju dovoljno obavijesti, dobivenih posebno od vršitelja roditeljske odgovornosti, a u cilju donošenja odluke u najboljem interesu djeteta te, po potrebi, pribavilo dodatne obavijesti od drugih mjerodavnih tijela ili osoba.“

Taj međunarodni dokument još jasnije kazuje o obiteljskom posredovanju (*family mediation* u izvorniku) kao modelu rješavanja sporova te je stoga bilo nužno, barem kada su u pitanju sporovi o kontaktima s djetetom, što je predmetom te konvencije, pružiti roditeljima pomoć u rješavanju navedenih prijepora rezultat kojeg bi trebao

¹⁷ NN – MU, br. 1/10.

¹⁸ NN – MU, br. 7/08, 1/09.

biti postignut „prijateljski dogovor“, odnosno sporazum o načinu i vremenu ostvarivanja kontakata s djetetom.

Kako je tomu izazovu pristupio hrvatski zakonodavac donoseći nove obiteljskopravne propise 2014., odnosno 2015. godine, bit će prikazano u nastavku u pregledu i analizi novina koje je donio Obiteljski zakon 2014.¹⁹, odnosno Obiteljski zakon 2015. godine.^{20, 21}

2. OBVEZNO SAVJETOVANJE I OBITELJSKA MEDIJACIJA KAO NOVI INSTITUTI U HRVATSKOME OBITELJSKOM PRAVU

Prema odredbi čl. 321., st. 1. ObZ-a 2015 obvezno savjetovanje oblik je pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete te o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i o pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.

U skladu sa zakonskim određenjem toga izvensudskog postupka, možemo ga smatrati modelom mirnog rješavanja obiteljskopравnih sukoba te stoga sam naziv „savjetovanje“, čini nam se, ne odgovara, barem ako je suditi po sadržaju zakonske definicije, određenju toga novog instituta u hrvatskome obiteljskom pravu.

Nadalje, zakonska norma naglasak stavlja na obiteljske odnose u kojima sudjeluje dijete u smislu potrebe njegove posebne zaštite, što nameće pitanje što zapravo znači formulacija „vodeći posebnu brigu“ i kako se to u postupku obveznog savjetovanja nastoje zaštititi obiteljski odnosi.

Osim toga, u savjetovanju kao obliku pomoći članovima obitelji važno je voditi posebnu brigu, kako navodi zakonodavac, i o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma kao i o pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.

¹⁹ NN, br. 75/14 (dalje u tekstu: ObZ 2014).

²⁰ NN, br. 103/15, 98/19 (dalje u tekstu: ObZ 2015).

²¹ Pregled će se temeljiti uglavnom na prikazu i analizi normi važećega Obiteljskog zakona iz 2015. imajući u vidu da su norme spomenutog propisa u bitnome istovjetne normama Obiteljskog zakona iz 2014. koji je na snazi bio vrlo kratko. Naime, odredbe ObZ-a 2014 koje su se odnosile na postupke obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije stupile su na snagu 1. siječnja 2015. godine, dok je već 12. siječnja 2015. godine rješenjem Ustavnog suda Republike Hrvatske (broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015., Narodne novine, NN 5–96/15) bio započeo postupak za ocjenu suglasnosti ObZ-a 2014 s Ustavom Republike Hrvatske te je istim rješenjem navedeni propis bio suspendiran. S obzirom na to da je vrlo brzo donesen novi Obiteljski zakon – ObZ 2015, njegovim stupanjem na snagu 1. studenog 2015. godine prestalo je vrijediti rješenje Ustavnog suda od 12. siječnja 2015. godine, odnosno došlo je do obustave postupka ocjene ustavnosti ObZ-a 2014.

Nejasno je što bi zapravo trebalo značiti da se pri provođenju toga oblika pomoći obitelji vodi posebna briga o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma te ostavlja li ta odredba prostor za to da se ona tumači na način da se treba stranke usmjeravati na postizanje sporazuma pod svaku cijenu ako žele nastaviti zajednički ostvarivati roditeljsku skrb nad svojom djecom jer će u protivnom jednom od njih roditeljska prava biti u bitnome ograničena? Nadalje, to otvara pitanje bi li takvo tumačenje, a onda i postupanje stručnog tima centra za socijalnu skrb bilo u skladu s najboljim interesom djeteta? Naime, poticanje stranaka na sporazum i dogovaranje o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi nakon prestanka obiteljske zajednice svakako jest poželjno, no dvojbenim nam se čini je li zakonodavac odabrao dobar i pravno prihvatljiv put za usmjeravanje stranaka k sporazumnom rješavanju pitanja koja se primarno tiču njihove zajedničke djece, a koja otvara razvod braka, odnosno prestanak obiteljske zajednice – nemogućnost nastavljanja zajedničkog ostvarivanja roditeljske skrbi i bitno ograničavanje roditeljskih prava onog roditelja koji ne nastavlja živjeti s djetetom.^{22, 23} S druge strane, takvo rješenje zakonodavca moglo bi za posljedicu imati sporazume koji u svojoj biti to nisu jer su ih stranke, ili možda češće jedna od njih, sklopile u strahu od posljedica neslaganja u vezi s nekim ili pak svim pitanjima koja su dio sadržaja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi²⁴, odnosno u svojevrsnom strahu od sudskog postupka te stoga ne odražavaju možda njihovu pravu volju, što čini upitnim njihovu provedivost i održivost tijekom vremena.²⁵ Osim toga, razlog za osobitu zabrinutost prepoznajemo u tome što tako postignut „sporazum“ može biti dvojben s aspekta najboljeg interesa djeteta, to više što su mogućnosti suda u kontroli sadržaja plana zapravo vrlo ograničene.

Kako često visina iznosa uzdržavanja za dijete može biti jedna od najvećih točaka prijepora između roditelja, tako postavljen postupak koji bi trebao biti pomoć stran-

²² Čl. 105., st. 3.: „Jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsku skrb na temelju sudske odluke ako roditelji nisu postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazum tijekom sudskog postupka, pri čemu je sud dužan posebno voditi računa koji je od roditelja spreman na suradnju i sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sukladno članku 416., stavcima 2. i 3. ovoga Zakona.“

²³ O tome više *Korać Graovac* 2017.

²⁴ „Članak 106.“

(1) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je pisani sporazum roditelja o načinu ostvarivanja zajedničke roditeljske skrbi u okolnostima u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici.

(2) Planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi mora se detaljno urediti:

1. mjesto i adresa djetetova stanovanja
2. vrijeme koje će dijete provoditi sa svakim od roditelja
3. način razmjene informacija u vezi s davanjem suglasnosti pri donošenju odluka bitnih za dijete, sukladno odredbama članka 108. ovoga Zakona, te razmjene važnih informacija u vezi s djetetom iz članka 111. ovoga Zakona
4. visinu uzdržavanja kao obvezu roditelja kod kojega dijete ne stanuje i
5. način na koji će se rješavati buduća sporna pitanja.“

²⁵ Na to upućuju i iskustva iz prakse, v. *Hrabar* 2019.

kama u postizanju sporazuma mogao bi zapravo dovesti do toga da „slabija“ strana iz navedenih razloga popusti te stranke „dogovore“ bitno niži iznos uzdržavanja za dijete u odnosu na stvarne mogućnosti roditelja obveznika plaćanja.

S druge strane, kako je obvezno savjetovanje po definiciji postupak usmjeren prema postizanju sporazuma, postavlja se pitanje odnosa toga postupka i obiteljske medijacije. Naime, ObZ-om 2014, a potom i ObZ-om 2015 osim obveznog savjetovanja uređen je i ovaj novi postupak alternativnog rješavanja obiteljskih prijepora čime je učinjen važan iskorak u smjeru prepoznavanja vrijednosti i važnosti otvaranja prikladnijeg puta za rješavanje prijepora obiteljskopravne naravi, osobito onih koji uključuju djecu.

Novi pristup obitelji koja prolazi kroz promjene koje donosi i razvod i općenito potreba rješavanja otvorenih prijepornih pitanja usmjeren je u svakom slučaju prema postizanju sporazumnih rješenja i nastojanju izbjegavanja sudskog puta za rješavanje o pravnim posljedicama razvoda, odnosno o prijeporima u ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom, što je i u skladu s jednim od temeljnih načela novoga propisa – načelom sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa iz članka 9. ObZ-a 2015 prema kojemu je poticanje sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa zadaća svih koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o obiteljskim odnosima, ali je ujedno i obveza države prema spomenutim konvencijama.

Poticati na sporazum značilo bi usmjeriti stranke na pozitivne strane njihova dogovaranja, na prednosti koje mogu postići odluče li se same oblikovati rješenja otvorenih pitanja, a ne prepustiti da umjesto njih o tome odluči sud, upoznati ih s ulogom medijatora kao osobe koja im u tome može pomoći i sl.

Poticanje na sporazum kao preduvjet za očuvanje jednake razine roditeljskih prava i nakon razvoda nikako nam se ne čini prihvatljivim i umanjuje zapravo vrijednost koju mirno rješavanje obiteljskopравnih sporova ima u smislu očuvanja kvalitete obiteljskih odnosa nakon prestanka obiteljske zajednice i sve druge koristi alternativnog puta koje su prepoznate u drugim pravnim sustavima u kojima se oni provode dug niz godina kao i na razini europskih dokumenata koji snažno zagovaraju važnost razvoja tih novih oblika pomoći članovima obitelji, napose roditeljima, u rješavanju spornih pitanja koja se tiču djece, a koja se najčešće javljaju vezano uz razvod braka.

Osim toga, dualni koncept za koji se odlučio hrvatski zakonodavac uređujući dva modela mirnog rješavanja obiteljskopравnih prijepora od kojih je jedan obvezan, a drugi bi načelno trebao biti dobrovoljan također otvara pitanje odnosa tih dvaju postupaka s obzirom na to da prvi u pravilu prethodi drugom.

Naime, obiteljska je medijacija u skladu s odredbom čl. 331., st. 1. ObZ-a 2015 „postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora“. Određujući pojam obiteljske medijacije, zako-

nodavac nije ograničio područje njezine primjene, što je svakako u skladu s Preporukom Vijeća Europe o obiteljskoj medijaciji iz 1998.²⁶

Jednako tako, iz same definicije zaključuje se da je otvorena mogućnost provedbe toga postupka u obliku sumedijacije, što se u komparativnim pravnim sustavima pokazalo dobrom praksom osobito kada su u pitanju određene kategorije obiteljskih sporova (primjerice sporovi koji se tiču imovinskih odnosa kao i sporovi s međunarodnim obilježjem).

Što se tiče pretpostavaka koje mora ispunjavati osoba koja provodi postupak obiteljske medijacije, zakonska odredba određuje da su nužni nepristranost obiteljskog medijatora, odgovarajuća educiranost te upis u registar koji vodi nadležno ministarstvo.²⁷ Podrobnije određenje kriterija koje mora zadovoljiti osoba da bi bila upisana u navedeni registar dano je u Pravilniku o obiteljskoj medijaciji.²⁸

Osobito se prijepornim u pitanju kvalificiranosti obiteljskih medijatora čini okolnost da je među registriranim obiteljskim medijatorima trenutačno jedna osoba pravničke struke.²⁹ Ta je činjenica zabrinjavajuća ima li se u vidu da su pravnička znanja nužna za uspješnu provedbu obiteljske medijacije, napose ako se u medijaciji nastoje riješiti sporna imovinskopravna pitanja.

Osim toga, valja imati na umu da bi među strankama trebalo poticati upravo tzv. sveobuhvatnu obiteljsku medijaciju u slučaju brakorazvoda, odnosno prestanka obiteljske zajednice zbog složenosti i isprepletenosti otvorenih pitanja. Naime, iskustva u drugim pravnim sustavima potvrđuju brojne prednosti takva pristupa rješavanju sporova među članovima obitelji, poglavito s aspekta održivosti postignutih sporazuma, što i jest jedan od glavnih pokazatelja uspješnosti samog postupka obiteljske medijacije. Teško je očekivati da će se stranke pridržavati potpuno postignutog dogovora o skrbi nad zajedničkom djecom ako su istodobno u sporu u vezi s imovinskopravnim posljedicama razvoda braka, odnosno ako se nisu uspjele sporazumjeti o načinu razvrgnuća bračne stečevine i eventualno o uzdržavanju jednog od bivših bračnih drugova.³⁰

²⁶ T. 22. Memoranduma s pojašnjenjima uz navedenu Preporuku – *EXPLANATORY MEMORANDUM to Recommendation No. R (98) 10f the Committee of Ministers to member states on family mediation*. Dostupno na https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900016804ee220 (2. 9. 2020.). Vidjeti i *Alinčić* 1999.

²⁷ Čl. 331., st. 2. ObZ-a 2015.

²⁸ NN, br. 123/15, 132/15 – ispravak i 132/17. O otvorenim pitanjima toga pravilnika vidjeti: *Majstorović* 2017.

²⁹ Registar obiteljskih medijatora dostupan na <https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/Registri%20i%20evidencije/Registar%20obiteljskih%20medijatora%202019-10.11.pdf> (11. 9. 2020.).

³⁰ Više o tome u: *Čulo Margaletić* 2012, 108 i 109.

Glavna svrha postupka obiteljske medijacije u ObZ-u određena je zapravo na istovjetan način kao i svrha obveznog savjetovanja, a to je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i drugih sporazuma u vezi s djetetom, uz podredno upućivanje na mogućnost da se u tome postupku stranke dogovore „i o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske naravi“.

Smatramo da je ta odredba zapravo suvišna s obzirom na jasno određenje pojma obiteljske medijacije iz odredbe čl. 331. ObZ-a. Područje primjene obiteljske medijacije nije i ne treba biti ograničeno samo na rješavanje prijepora koji se tiču djece te smatramo nepotrebnim isticati da je glavna svrha postupka rješavanje samo jedne vrste sporova.

U odredbi čl. 332. predviđeni su slučajevi kada se obiteljska medijacija ne provodi. Tako je, među ostalim razlozima, u toč. 1. određeno da se obiteljska medijacija ne provodi „u slučajevima kada prema procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb ili obiteljskog medijatora zbog obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije“. Ravnoteža moći sudionika postupka medijacije nužan je preduvjet za njezinu provedbu. Stoga, ako bi medijator kao „gospodar postupka“ ocijenio da unatoč poduzetim mjerama za osnaženje stranke i uspostavu ravnoteže moći stranaka u postupku nije postignuto ravnopravno sudjelovanje, trebao bi ga obustaviti.

Kao moguća rješenja za ravnopravno sudjelovanje u medijaciji u komparativnim pravnim sustavima navode se: održavanje odvojenih sastanaka sa svakom od stranaka, provođenje postupka na način da su obje stranke prisutne u odvojenim prostorijama, a medijator odlazi od jedne k drugoj (tzv. *shuttle mediation*), uključivanje u postupak osobe za potporu žrtvi nasilja, sudjelovanje odvjetnika koji su upoznati s načelima obiteljske medijacije čija je uloga, među ostalim, osnaživanje i pomoć žrtvi nasilja.³¹ Dobro educirani medijator u svakome pojedinom slučaju trebao bi moći prepoznati situacije u kojima medijacija nije prihvatljiva te u takvim slučajevima otkloniti njezinu provedbu.

Procjena sposobnosti stranaka za sudjelovanje i njihove spremnosti za prihvaćanje temeljnih postulata postupka trebala bi biti dio sadržaja pretpostupka koji bi pretodio samoj medijaciji, odnosno bio bi uvod u medijaciju. Tako se u nekim sustavima provodi tzv. informativni sastanak s medijatorom koji je nerijetko i obvezan za stranke, a koji za cilj ima ne samo upoznavanje stranaka s mogućnostima, koristima odnosno prednostima obiteljske medijacije već služi i medijatoru kako bi na temelju razgovora sa strankama utvrdio jesu li stranke spremne i sposobne za medijaciju, razumiju li njezina temeljna načela te je li moguće njihovo ravnopravno sudjelovanje.³²

³¹ O obiteljskoj medijaciji i nasilju u obitelji vidjeti npr.: Murphy, Rubinson 2005, 53–85; Ver Steegh 2008; Ajduković, Patrčević, Ernečić 2016.

³² U pravnom sustavu Engleske i Walesa *Children and Families Act 2014* propisuje takav sastanak – *family mediation information and assessment meetings (MIAMS)* cilj kojega je pružiti informacije strankama o

Obvezivanje stranaka na dobivanje informacija o prednostima i mogućnostima obiteljske medijacije nije protivno jednom od temeljnih načela obiteljske medijacije – dobrovoljnosti postupka, čak štoviše, to je jedan od učinkovitih načina širenja svijesti o postojanju i mogućnostima primjene alternativnog puta. Rješenje koje je prihvatio naš zakonodavac određivši obvezni prvi sastanak obiteljske medijacije prije pokretanja postupka razvoda braka, a nakon provedenoga obveznog savjetovanja u kojem nije postignut sporazum roditelja i u kojemu su stranke već trebale, među ostalim, biti upoznate s prednostima obiteljske medijacije i dostupnim obiteljskim medijatorima³³, otvara pitanje smisla takva upućivanja. Naime, postojanje takve obveze, a nakon provedenoga obveznog savjetovanja, samo je dodatno opterećenje strankama koje se žele razvesti te nije isključeno da se taj sastanak promatra samo kao puka formalnost, odnosno korak prema željenom cilju – razvodu braka.

Iz svega navedenog, a i prema statističkim podacima nadležnoga ministarstva³⁴, mogli bismo zaključiti da je obiteljska medijacija zapravo podredni način rješavanja obiteljskih prijepora, barem kada je riječ o pitanjima ostvarivanja roditeljske skrbi nakon prestanka obiteljske zajednice, dok primarnu važnost ima postupak obveznog savjetovanja koji po svome nazivu, dijelom i sadržaju, ali imajući u vidu suvremene standarde kada su u pitanju modeli mirnog rješavanja obiteljskih prijepora, to zapravo u punom smislu ne bi ni trebao biti.

3. KOMPARATIVNI POGLED – SAVJETOVANJE I MEDIJACIJA U SLOVENSKE OBITELJSKOM PRAVU

Kako je promicanje mirnog načina rješavanja prijepora između članova obitelji prepoznato na razini Vijeća Europe kao prikladniji način pristupa toj skupini posebno

medijaciji od medijatora koji će pritom i procijeniti prikladnost postupka za same stranke s obzirom na sve okolnosti konkretnog slučaja i koji je obavezan za stranke prije pokretanja postupka na sudu uz predviđene iznimke. V. *Children and Families Act 2014* 10 (1), dostupno na <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/6/section/10/enacted>; *Family Procedure Rules, Practice Direction 3A - Family Mediation Information and Assessment Meetings (MIAMS)*, dostupno na https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/practice_directions/pd_part_03a.

Mogućnost upućivanja na informativni sastanak s medijatorom sadržava i njemački propis *Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) § 135*, dostupno na https://www.gesetze-im-internet.de/famfg/_135.html (3. 12. 2019.).

³³ Prema odredbi čl. 325. u sadržaj obveznog savjetovanja ulazi i „5. upoznavanje s prednostima obiteljske medijacije i informiranje bračnih drugova o dostupnim obiteljskim medijatorima“.

³⁴ Tako prema podacima iz Godišnjega statističkog izvješća Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku sporazum o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi postignut je u 4.582 slučaja, od čega nakon provedenoga obveznog savjetovanja u 4.181, a nakon provedenog postupka obiteljske medijacije u svega 401 slučaju. Podatci dostupni na <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20o%20Republici%20Hrvatskoj%20o%202019%20godini.pdf> (2. 9. 2020.).

osjetljivih i kompleksnih prijedora, napose ako se odnose na djecu, mnoga europska zakonodavstva pravno su uredila različite modele pomoći članovima obitelji u razrješavanju tih sporova, a obiteljska medijacija svakako jest najzastupljeniji model koji stranke u obiteljskopravnom sporu mogu izabrati kao način na koji će, umjesto da zahtijevaju odluku suda u svojoj pravnoj stvari, uz pomoć treće, nepristrane osobe – medijatora, pokušati izgraditi vlastito sporazumno rješenje koje će se temeljiti na kompromisu obiju strana i prepoznavanju zajedničkih interesa koji će biti u podlozi takva rješenja.

Slovenski *Družinski zakonik*³⁵, koji je u primjeni od travnja 2019., uređuje obiteljsku medijaciju u obiteljskim stvarima/odnosima kao postupak u kojemu sudionici dobrovoljno i uz pomoć jedne ili više neutralnih trećih osoba – medijatora nastoje postići mirno rješenje spora koji proizlazi iz međusobnih obiteljskih odnosa.³⁶ S obzirom na to da je postupak medijacije, kao što smo više puta istaknuli, osobito prikladan način rješavanja sporova koji se tiču djece, i slovenski je zakonodavac u čl. 138. DZ-a kojim se uređuje pitanje čuvanja i odgoja djeteta istaknuo da se roditelji, ako ne žive odnosno neće više živjeti zajedno, za pomoć u kreiranju sporazuma o čuvanju i odgoju djeteta mogu obratiti medijatoru. Također, kada je u pitanju postizanje sporazuma o visini uzdržavanja, ako se roditelji ne mogu dogovoriti, u tome im može, ako oni to žele, pomoći medijator.³⁷ Isto vrijedi i za uređenje pitanja ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s roditeljem s kojim ne živi, odnosno kontakata jer se u skladu s odredbom čl. 141., st. 3. roditelji mogu obratiti medijatoru kako bi pokušali u postupku obiteljske medijacije sporazumno urediti načine ostvarivanja kontakata koji su i pravo roditelja i pravo djeteta i moraju se ostvarivati u skladu s dobrobiti djeteta.

Osim toga, slovenski zakonodavac i u dijelu koji se odnosi na kontakte djeteta s drugim osobama predviđa mogućnost da se u postupku obiteljske medijacije pokuša postići sporazum. Prema izričitoj zakonskoj odredbi, u oblikovanju sporazuma sudjeluju roditelji, dijete ako je sposobno razumjeti značenje sporazuma i osoba s kojom je dijete srodnički ili osobno povezano te ima pravo s njom ostvarivati kontakte. Pravo na kontakte uvjetovano je djetetovom dobrobiti.³⁸

Kada je u pitanju općenito ostvarivanje roditeljske skrbi, što je predmetom normiranja u čl. 151. DZ-a, upućuje se na mogućnost sporazuma roditelja uz pomoć obiteljskog medijatora.

³⁵ *Družinski zakonik*, Uradni list RS, br. 15/17 od dana 31. 3. 2017. (dalje u tekstu: DZ). Dostupno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556> (2. 9. 2020.).

³⁶ Čl. 13. DZ-a.

³⁷ Čl. 140. DZ-a.

³⁸ Čl. 142. DZ-a.

Uz opću definiciju danu u uvodnim odredbama, u DZ-u je kod pojedinih obiteljsko-pravnih instituta upućeno na mogućnost sporazumnog rješavanja pojedinih pitanja uz pomoć obiteljskog medijatora, a četvrti dio DZ-a sadržava niz odredaba kojima je uređen postupak obiteljske medijacije, ali i postupak prethodnog savjetovanja.

S obzirom na temu ovoga rada, posebno ćemo pozornost pokloniti analizi odredaba o savjetovanju kako bismo istaknuli najvažnije karakteristike toga instituta.

Naime, slovenski zakonodavac posebno uređuje prethodno savjetovanje kao postupak koji prethodi razvodu braka i stručno savjetovanje.

Tako u skladu s odredbom čl. 200. DZ-a bračni drugovi dužni su prije podnošenja tužbe ili sporazumnog prijedloga za razvod braka sudjelovati u postupku prethodnog savjetovanja. Predviđene iznimke od obveze prethodnog savjetovanja pri centru za socijalnu skrb jesu:

- bračni drugovi nemaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb
- jedan bračni drug nesposoban je za rasuđivanje
- jedan bračni drug ima nepoznato prebivalište
- jedan ili oba bračna druga žive u inozemstvu.³⁹

U nastavku odredbe propisana je svrha postupka prethodnog savjetovanja, a to je pomoći bračnim drugovima u utvrđivanju je li njihov odnos narušen do te mjere da je brak postao neodrživ za barem jednog od njih ili ipak postoji mogućnost održanja braka.

S obzirom na narav toga postupka propisano je osobno sudjelovanje bračnih drugova bez opunomoćenika.⁴⁰

Uz prethodno savjetovanje DZ također predviđa stručno savjetovanje kao mogući nastavak postupka savjetovanja prije razvoda braka. Naime, ako bračni drugovi nakon prethodnog savjetovanja utvrde da postoji mogućnost održanja braka, stručni djelatnik centra za socijalnu skrb upoznat će ih s mogućnošću dobrovoljnog sudjelovanja u stručnom savjetovanju radi očuvanja braka.⁴¹ Izvanbračni drugovi također imaju mogućnost sudjelovanja u postupku stručnog savjetovanja. Tijelo nadležno za provedbu stručnog savjetovanja jest centar za socijalnu skrb.⁴²

Smatramo da je tako određen smisao postupaka savjetovanja (prethodnog odnosno stručnog) u vezi s postupkom razvoda braka važan i vrijedan doprinos zakonodavca, odnosno države u nastojanju da pomogne obitelji koja se suočava s krizom u razmatranju mogućnosti očuvanja braka, dakako, ako za to postoje volja i

³⁹ Čl. 200. DZ-a.

⁴⁰ Čl. 200., st. 3. DZ-a.

⁴¹ Čl. 201., st. 1. DZ-a.

⁴² Čl. 201., st. 2. i 3. DZ-a.

spremnost bračnih drugova. Pritom je to nastojanje ograničeno na one slučajeve u kojima bračni drugovi imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, čime je zapravo naglašena potreba pomoći bračnim drugovima, posebno s gledišta interesa njihove djece.

Dakle, s jedne strane postupak prethodnog savjetovanja ima svrhu preispitati mogućnost očuvanja braka i bračne drugove usmjeriti u stručno savjetovanje ako se покаže da takva mogućnost postoji, a s druge strane, ako se tijekom postupka zaključi da održanje braka nije moguće, stručni radnik centra za socijalnu skrb koji provodi postupak prethodnog savjetovanja upoznat će bračne drugove s posljedicama koje slijede nakon razvoda braka (u odnosu na obitelj) kao i sa svrhom i postupkom obiteljske medijacije. Osim toga, zakon predviđa i mogućnost da, ako se bračni drugovi o tome suglase, centar za socijalnu skrb koji je proveo prethodno savjetovanje nastavi s postupkom obiteljske medijacije, a bračni drugovi mogu odlučiti da postupak medijacije pokrenu i pred nekim drugim ovlaštenim medijatorom.⁴³

Osim prethodnog savjetovanja prije razvoda braka, slovenski DZ uređuje i postupak savjetovanja prije postupaka radi zaštite interesa djeteta. Name, propisano je da će roditelji sudjelovati u postupku prethodnog savjetovanja pri centru za socijalnu skrb prije pokretanja postupka na sudu radi odlučivanja o čuvanju i odgoju djeteta, o njegovu uzdržavanju, ostvarivanju osobnih odnosa/kontaktata s roditeljem ili s drugim osobama kao i postupka radi odlučivanja o pitanjima ostvarivanja roditeljske skrbi koja znatno utječu na djetetov razvoj. Prije pokretanja postupka kojim se traži nova odluka suda o navedenim pitanjima, također se provodi prethodno savjetovanje. Postupak prethodnog savjetovanja neće se provoditi ako je jedan od roditelja nesposoban za rasuđivanje ili ako jedan od roditelja živi u inozemstvu, nepoznat je ili je nepoznatog prebivališta.⁴⁴

Svrha je toga postupka savjetovanja upozoriti roditelje odnosno druge osobe (ako je riječ o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom) na zaštitu interesa djeteta pri uređivanju pravnih odnosa s djetetom, prednosti sporazumnog uređenja tih odnosa te upoznavanje sa svrhom postupka obiteljske medijacije.⁴⁵

Roditelji i druge osobe u postupku prethodnog savjetovanja sudjeluju osobno, bez opunomoćenika. Ako se sudionici savjetovanja suglase, postupak prethodnog savjetovanja može biti uvod u obiteljsku medijaciju. Naime, jednako kao i kod prethodnog savjetovanja prije razvoda braka, roditelji odnosno druge osobe koje sudjeluju u postupku prethodnoga savjetovanja prije postupka radi zaštite interesa djeteta mogu se suglasiti da nastave postupak obiteljske medijacije u centru za socijalnu

⁴³ Čl. 202. DZ-a.

⁴⁴ Čl. 203., st. 1. i 2. DZ-a.

⁴⁵ Čl. 203., st. 3. DZ-a.

skrb koji je proveo postupak prethodnog savjetovanja ili se pak mogu odlučiti medijaciju provesti negdje drugdje.⁴⁶

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Imajući u vidu povijesni pregled razvoja obiteljskopravne pomoći obitelji u krizi, ponajprije u okolnostima razvoda braka u domaćemu pravnom sustavu, kao i razvoj alternativnih načina rješavanja prijepora koji se pojavljuju ponajprije u vezi s prestankom obiteljske zajednice, ali primjena kojih se širi i na druga područja koja mogu biti izvor sukoba između članova obitelji, u radu smo nastojali dati osvrt na stanje u važećemu hrvatskom zakonodavstvu.

S obzirom na to da ObZ 2015 predviđa dva izvansudska postupka koja imaju za cilj sporazumno rješavanje obiteljskih prijepora – obvezno savjetovanje i obiteljsku medijaciju, čini nam se da postoje mnoga otvorena pitanja u vezi s pravnom naravi obveznog savjetovanja, ali osobito u vezi s učinkovitosti takva pristupa u promicanju mirnog načina rješavanja obiteljskopравnih prijepora.

Analizirajući ponajprije pravnu narav savjetovanja kao postupka koji bi trebao biti tek uvod u mirno rješavanje prijepora, odnosno „savjetovanje“ u punom smislu značenja te riječi, u radu je prikazano relativno novo pravno uređenje savjetovanja i obiteljske medijacije u slovenskom zakonodavstvu. Naime, prethodno savjetovanje i obiteljska medijacija u slovenskom zakonodavstvu uređeni su kao dva jasno razdvojena instituta, od kojih je samo obiteljska medijacija model mirnog rješavanja prijepora uređen potpuno na načelu dobrovoljnosti, a o kojem se stranke, uz ostalo, informira u postupku prethodnog savjetovanja.

Zaključno nam se čini vrijednim i istaknuti da, primjerice, slovenski zakonodavac nije odustao od toga da bračnim drugovima koji su ujedno i roditelji pruži pomoć u razmatranju mogućnosti održanja braka, pa i dodatnim stručnim savjetovanjem. Taj element obiteljskopravne pomoći koji je u našem pravnom sustavu postojao desetljećima potpuno je izostavljen u važećemu obiteljskopравnom propisu.

Posebno je zabrinjavajuće novo uređenje ostvarivanja roditeljske skrbi nakon prestanka obiteljske zajednice, što bi, imajući u vidu analizirane zakonske odredbe, trebalo biti poticaj strankama na postizanje sporazuma ako žele nastaviti zajednički ostvarivati roditeljsku skrb. Takvo opredjeljenje zakonodavca dovodi u pitanje održivost postignutih sporazuma, ali posredno i umanjuje vrijednost i važnost prikladne pomoći obitelji u rješavanju spornih pitanja koje će biti utemeljeno na njihovu sporazumu, a u skladu s načelima obiteljske medijacije kao najzastupljenijeg oblika mirnog rješavanja prijepora u suvremenim pravnim sustavima.

⁴⁶ Čl. 203., st. 6. DZ-a.

LITERATURA

1. Ajduković, M.; Patrčević, S.; Ernečić, M. (2016). *Izazovi obiteljske medijacije u slučajevima nasilja u partnerskim odnosima*, Ljetopis socijalnog rada, 23 (3), str. 381–411.
<https://doi.org/10.3935/ljsr.v23i3.156>
2. Alinčić, M. (1999.). *Europsko viđenje postupka obiteljskog posredovanja*, Revija za socijalnu politiku, 6 (3-4), str. 227–240.
<https://doi.org/10.3935/rsp.v6i3.280>
3. Alinčić, M. (1994). *Bračno pravo*, u: Alinčić, M., Bakarić-Abramović, A., Hrabar, D., Hlača, N., *Obiteljsko pravo*, Birotehnika, Zagreb.
4. Čulo Margaletić, A. (2012). *Mirno rješavanje obiteljskopравnih sukoba interesa*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, doktorska disertacija.
5. Hrabar, A. (2019). *Manipulacija djecom u razvodu braka*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, specijalistički rad.
6. Korać Graovac, A. (2017). *Od zajedničkog do samostalnog ostvarivanja roditeljske skrbi i natrag – kako zaštititi prava djece i roditelja*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 8, posebni broj, str. 51–73.
7. Majstorović, I. (2017). *Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija de lege lata i de lege ferenda*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 8, posebni broj, str. 129–150.
8. Majstorović, I. (2007). *Posredovanje prije razvoda braka: hrvatsko pravo i europska rješenja*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 57 (2), str. 405–456.
9. Murphy, J. C.; Rubinson, R., *Domestic Violence and Mediation (2005)*. *Responding to the Challenges of Crafting Effective Screens*, Family Law Quarterly, 39 (1), str. 53–85.
10. Prokop, A. (1960). *Komentar Osnovnom zakonu o braku*, Školska knjiga, Zagreb.
11. Ver Steegh, N. (2008). *Yes, No, and Maybe: Informed Decision Making about Divorce Mediation in the Presence of Domestic Violence*, u: Singer, J., Murphy, J. (ur.), *Resolving Family Conflicts*, Ashgate Publishing Limited, str. 205–214.

Pravni izvori:

1. Europska konvencija o kontaktima, NN – MU, br. 7/08, 1/09
2. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava, NN – MU, br. 1/10
3. *Children and Families Act 2014* 10 (1), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/6/section/10/enacted>
4. *Družinski zakonik* – DZ, Uradni list RS, br. 15/17 od dana 31. 3. 2017., <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556>
5. *Family Procedure Rules, Practice Direction 3A - Family Mediation Information and Assessment Meetings (MIAMS)*, https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/practice_directions/pd_part_03a
6. *Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG)*, <https://www.gesetze-im-internet.de/famfg/>

7. Obiteljski zakon, NN, br. 103/15, 98/19
8. Obiteljski zakon, NN, br. 75/14
9. Obiteljski zakon, NN, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 61/11
10. Obiteljski zakon, NN, br. 162/98
11. Osnovni zakon o braku 1946, Sl. l. FNRJ, br. 29/46, 36/48, 11/51, 44/51, 18/55, 4/57; Sl. l. FNRJ, br. 28/65 (pročišćeni tekst)
12. Pravilnik o obiteljskoj medijaciji, NN, br. 123/15, 132/15 – ispravak i 132/17
13. Preporuka Vijeća Europe o obiteljskoj medijaciji iz 1998. godine, *EXPLANATORY MEMORANDUM to Recommendation No. R (98) 10f the Committee of Ministers to member states on family mediation*, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804ee220 (2. 9. 2020.).
14. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske (broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015., Narodne novine, br. NN 5–96/15)
15. Zakon o braku i porodičnim odnosima, NN, br. 11/78, 45/89, 51/89 (pročišćeni tekst), 59/90

Mrežni izvori:

1. Godišnje statističko izvješće Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, <https://mrosp.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20ou%20Republici%20Hrvatskoj%20ou%202019%20godini.pdf> (2. 9. 2020.).
2. Registar obiteljskih medijatora, <https://mdomsp.gov.hr/UserDocImages/Registri%20i%20evidencije/Registar%20obiteljskih%20medijatora%202019-10.11.pdf> (11. 9. 2020.).

Summary

MANDATORY COUNSELLING AND FAMILY MEDIATION AS FORMS OF LEGAL ASSISTANCE TO FAMILIES IN CRISIS

Starting from a brief historical overview of the development of forms of assistance to families in crisis in Croatian family law, the author analyses the institutes of mandatory counselling and family mediation according to Family Act of 2014 and 2015. Special emphasis is placed on the meaning and relations between these two models of assistance to family members in a dispute. The article also provides a comparative overview of the institutes of preliminary and expert counselling and family mediation in Slovene law.

Key words: family mediation, mandatory counselling, Family Act.